

УДК. 351.743(045)

С. І. Губков,
здобувач

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ВИБУХОТЕХНІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ МВС УКРАЇНИ

У роботі проаналізовано порядок підготовки фахівців для вибухотехнічних підрозділів МВС України, розглядаються існуючі міжнародні програми підготовки фахівців вибухотехніків, а також запропоновані пропозиції щодо вдосконалення національної системи підготовки.

Ключові слова: фахівець, підрозділ МВС, вибух, спеціаліст.

Сучасний розвиток Української держави характеризується переломним моментом у пріоритетах безпеки особистості та держави в цілому. Міністерство внутрішніх справ України, як єдина державна система, що здатна надійно захистити демократичні досягнення нашого народу, права і свободи громадян, державу від правопорушень та інших антисоціальних явищ, посідає чільне місце серед інших державних органів у забезпеченні безпеки нашої країни.

Слід зазначити, що усе більш загрозливого характеру набуває тенденція до вчинення злочинів терористичної спрямованості з використанням вибухових пристроїв та речовин, що у свою чергу зумовило створення вибухотехнічних підрозділів у структурі МВС України.

Проблема організації підготовки фахівців для вибухотехнічних підрозділів МВС України займає важливе місце у комплексі питань управління правозастосовчою та правоохоронною діяльністю.

У літературі останніх років окремі питання котрі торкаються сфери діяльності вибухотехнічних підрозділів досліджували у своїх роботах: В.П. Бахін, В.С. Борисов, Я.Ю. Кондратьєв, В.О. Ліпкан, М.А. Михайлов, С.В. Нестеров, О.Г. Ривун, В.М. Фатеев, О.І. Шевченко та інші. З різних боків до проблем діяльності вибухотехнічних підрозділів підходили у своїх роботах такі зарубіжні автори як: М.О. Асташев, Ю.М. Дільдін, І.Д. Моротний, О.М. Чеховський та інші. Але розробка цих питань довгий час, як правило, носила або чисто процесуальний характер (коли основний аспект робився на процесуальну сторону проведення криміналістичних досліджень), або велась тільки в криміналістичному аспекті, стосовно до техніко-криміналістичної характеристики окремих прийомів і засобів збирання та дослідження доказів. Під час дослідження діяльності вибухотехнічних підрозділів МВС України набагато більше уваги приділялось можливостям і значенню експертних досліджень, їх оцінці, а про організацію підготовки фахівців для вибухотехнічних

підрозділів МВС України мова здебільшого не йшла.

Мета запропонованої наукової статті полягає у аналізі існуючого механізму підготовки фахівців для вибухотехнічних підрозділів МВС України.

Останній час характеризується ростом злочинності у нашій країні. Вона придбала більш агресивний, жорстокий характер. Одним з проявів цього є збільшення злочинів вчинених з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин [3]. Злочини, що скоюються з використанням вибухових речовин та вибухових пристроїв відрізняються особливою жорстокістю, направлені проти життя людей, майна громадян, об'єктів господарського призначення. Такого роду злочини наносять моральну, економічну та соціальну шкоду суспільству, ускладнюють оперативну обстановку у регіоні та країні в цілому. Для протидії цьому виду злочину, держава повинна вживати відповідні заходи реагування, створювати спеціальні підрозділи, готувати висококваліфікованих спеціалістів – вибухотехніків [4].

У зв'язку з загостренням обстановки в країні, збільшення незаконного обігу зброї та боєприпасів і зв'язаних з ними злочинів, згідно з наказом МВС України № 378 від 13 червня 1995 р. були створені вибухотехнічні підрозділи МВС України [5], які входять до складу системи експертних підрозділів Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України.

Необхідно зазначити, що розслідування кримінальних вибухів в силу ряду причин являє собою особливу складність і неможливе без використання спеціальних знань [3]. Підготовку фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів здійснюють відповідні інститути вищих навчальних закладів МВС України, курсах, навчальних зборах, а також безпосередньо за місцем проходження служби за програмами, що затверджені МВС України.

Працівникам вибухотехнічних підрозділів які призначені на посади експертів без спеціальної підготовки, визначається 18 місячний випробу-

вальної строк, для набуття спеціальних знань, професійних навичок і отримання прав самостійної роботи. За кожним таким працівником з моменту призначення на посаду на весь час освоєння професії, а також не менш ніж на півроку після отримання ним права самостійного проведення експертиз та досліджень, проведення вибухотехнічних робіт, розпорядженням керівника експертно-криміналістичного підрозділу закріплюється наставник з достатнім досвідом роботи. Основною формою навчання є практичні заняття в класах-полігонах, лабораторіях, на місцевості.

Після проходження підготовки в учбових закладах системи МВС України, чи проходження підготовки у практичному органі, особа складає відповідні іспити на право самостійного проведення експертиз та досліджень, проведення вибухотехнічних робіт. Це право надає Експертно-кваліфікаційна комісія МВС України.

Право участі як спеціалістів у проведенні оглядів місця події та інших слідчих дій працівникам надається екзаменаційною комісією ГУМВС, УМВС, УМВСТ після складання відповідних заліків [7]. Підготовку фахівців для проведення пожежотехнічних досліджень здійснюють пожежотехнічними учбовими закладами.

Слід зазначити, що важливе значення під час підготовки фахівців для вибухотехнічних підрозділів відіграє вивчення тактики дій працівника та керівника вибухотехнічного підрозділу у разі повідомлення про загрозу вибуху. Взагалі, працівник міліції (патрульної служби міліції, дільничні інспектори міліції, працівники оперативних підрозділів та інші) повинен знати початкові дії при виявленні вибухонебезпечного об'єкту або такого, що його нагадує (пакунок, сумка, валіза, портфель тощо, та за фактом вибуху). У такому випадку він повинен: вивести людей з небезпечної зони; доповісти про подію оперативному черговому найближчого органу внутрішніх справ; забезпечити охорону місця події до прибуття слідчо-оперативної групи та фахівців вибухотехніків [9].

При отриманні повідомлення від чергового ГУМВС, УМВС, міськрайоргану про загрозу вибуху вибухонебезпечного об'єкту або предмета, або про вибух черговий фахівець вибухотехнічного підрозділу зобов'язаний: доповісти про подію керівнику вибухотехнічного підрозділу або його заступнику; вияснити максимальний обсяг інформації про усі обставини події (точний час події, адресу, прийняті заходи тощо); доповісти черговому НДЕКЦ при ГУМВС, УМВС України в області, черговому вибухотехнічному управлінню ДНДЕКЦ МВС України.

Керівник вибухотехнічного підрозділу (або його заступник) повинен: проаналізувати усі обставини події; довести особовому складу чергової групи фахівців – вибухотехніків про обстановку та поставлені перед ними завдання; провести інструктаж особового складу чергової групи по заходам безпеки; віддати команду особовому складу чергової групи виїхати для виконання поставлених завдань.

Значне місце у підготовки фахівців вибухотехніків має участь цих підрозділів у роботі різноманітних міжнародних організацій, науково-практичних конференціях, конгресах, семінарах та симпозиумах, участь у спільних розробках та дослідженнях, у процесі обміну науковою та науково-технічною інформацією.

Яскравим прикладом такої підготовки є міжнародна програма підготовки фахівців вибухотехніків у США. Розглянемо цю програму більш детально. Вказана програма надає можливість співробітникам правоохоронних органів вивчати методи розслідування злочинів, пов'язаних з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин.

Організаторами цієї програми виступають:

- Державний департамент США;
- Бюро Дипломатичної безпеки;
- Офіс по наданню допомоги у Боротьбі з тероризмом;

– Бюро по Алкоголю, Тютюну та Вогнепальної зброї. Це бюро зіграло ключову роль у зусиллях, направлених на зниження рівня злочинності та насильств.

Ця підготовка проходить на базі Федерального центру підготовки та правовому примусу. Мета цієї програми – це надання та вдосконалення знань у проведенні розслідувань злочинів пов'язаних з використанням вибухових пристроїв та вибухових речовин.

Під час курсу слухачі вивчають:

- Організацію діяльності підрозділів та порядок взаємодії з іншими службами.
- Тактику дій поліцейських при повідомленні про загрозу вибуху.
- Вибухові речовини та вибухові пристрої.
- Компоненти вибухових пристроїв.
- Предмети воєнної техніки.
- Методику розслідування злочинів пов'язаних з використанням вибухових речовин та вибухових пристроїв.
- Способи пошуку вибухових пристроїв.
- Збір та зберігання доказів.
- Вивчають роботу у лабораторії.

Слухачі отримують знання з «перших рук». З ними проводять практичні заняття під контролем фахівців з огляду місця події, збирання речових доказів, складання звіту, роботи з особовим складом. Після закінчення підготовки за цією програмою слухач складає заліки і отримує сертифікат фахівця вибухотехніки.

З метою підвищення ефективності діяльності вибухотехнічних підрозділів проходять міжнародні конференції, симпозиуми з питань боротьби з тероризмом, з незаконним обігом зброї, вибухових речовин. Наприклад, у Німеччині кожен рік проходить міжнародний симпозиум для фахівців вибухотехніків. Організатор цього симпозиуму виступає Федеральне управління кримінальної поліції Веспадена і проходить він у м. Ляйпціх. На цьому симпозиумі присутні фахівці з усього світу. Вони обмінюються досвідом, доповідають різноманітні випадки з їх практики.

Найбільш небезпечним для вибухотехніка є «притуплення» пильності у роботі під час пошуку, розрядженню, знешкодженню вибухових пристроїв при безлічі анонімних викликів. Кожний виклик повинен розглядатися як бойовий з додержанням всіх заходів безпеки. Кожний фахівець вибухотехнічного підрозділу щороку проходить підготовку за спеціальним курсом 40 годинної програми, складає залік, а один раз у п'ять років підвищує кваліфікацію та складає іспит на допуск до бойової роботи [8].

Слід визначити, що не звертаючи увагу на існуючий механізм підготовки фахівців для вибухотехнічних підрозділів МВС України, рівень та умови підготовки спеціалістів-вибухотехніків важко назвати задовільним, адже в наш час дуже багато складнощів не тільки в забезпеченні оснащенням вибухотехнічних підрозділів, але й в проведенні різного роду навчань у таких підрозділах.

У зв'язку з вищевикладеним вважаємо за необхідне створити вузькоспеціалізовану програму для підготовки спеціалістів для вибухотехнічних підрозділів, а також створити в системі вищих навчальних закладів МВС України спеціальні групи при відповідних інститутах для підготовки саме спеціалістів-вибухотехніків.

Література

1. *Артеменко А.М.* Місце і роль державної податкової служби у системі управління / А.М. Артеменко / Право України. – 2003. – № 2. – С. 117–120.

С. И. Губков

Проблемные вопросы подготовки специалистов для взрывотехнических подразделений МВД Украины.

В работе проанализирован порядок подготовки специалистов для взрывотехнических подразделений МВД Украины, рассмотрены существующие международные программы подготовки специалистов взрывотехников, а также предложены пропозиции по усовершенствованию национальной системы подготовки.

S.I. Hubkov

Issues of training for vybuhotehnychnykh units Internal Affairs of Ukraine.

In the article is analysed the order of preparation of specialists for explosive technique subdivisions of MVD of Ukraine, the existent international programs of preparation of specialists of explosive technique are considered, and also is offered suggestions on the improvement of the national system of preparation.

2. *Про державну службу:* Закон України від 16.12.1993 р././ Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

3. *Асташев В.А.* Использование специальных познаний эксперта взрывотехника при расследовании преступлений /В.А. Асташев/ – Воронеж.: Воронежский институт МВД России, 2002. – 168 с.

4. *Моторный И.Д.* Теоретико-прикладные основы применения средств и методов криминалистической взрывотехники в борьбе с терроризмом: Монография / И.Д. Моторный / М. – Издатель «Шумилов И.И.». – 1999. – 199 с.

5. Про створення вибухотехнічних підрозділів: Наказ МВС України № 378 від 13.06 1995 р.

6. *Самохин Н.В.* Справочник работника милиции /Н.В. Самохин/ – Симферополь.: Таврида. – 1999. – 176 с.

7. *Настанова* про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України № 682 від 30.08.1999 р. – К.: Вид-во МВС України. – 1999. – 18 с.

8. *Інструкція* про заходи безпеки при пошуку, розрядженні, транспортуванні, знешкодженні вибухових пристроїв та вибухових речовин або при загрози вибуху: Затверджена Наказом МВС України № 419 від 12.06.1996 р. – К.: Вид-во МВС України. – 1996. – 38 с.

9. *Інструкція* щодо організації роботи з огляду, вилучення, вибухотехнічного дослідження вибухових речовин і вибухових пристроїв та їх централізованого обліку в органах внутрішніх справ України: затверджена наказом МВС України № 764 від 06.11.2000 р. – К.: Вид-во МВС України. – 2000. – 24 с.